

۳- بازار جهانی منسوجات (۳)

صادرات

○○○○○○○○

صادرات جهانی منسوجات در خلال دوره ۸۲-۱۹۷۳ عمدتاً "روبسه افزایش بوده و تنها در سال ۱۹۷۵ و اوایل دهه ۱۹۸۰ در این روند کاهش یسارکودنسی دیده میشود. طی مدت مذکور ارزش صادرات جهانی منسوجات با حدود ۱۲ درصد افزایش از ۲۳/۳ میلیارد دلار مربوط به سال ۱۹۷۳ به ۵۱/۵ میلیارد دلار در سال ۱۹۸۲ بالغ گردیده است. در خلال این مدت نیز همچون سالهای ۱۹۵۰ و ۱۹۶۰، شاهد کاهش نسبی سهم کشورهای پیشرفته سرمایه داری و افزایش سهم کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه در صادرات جهان هستیم.

کشورهای پیشرفته سرمایه داری، که در سال ۱۹۷۳ حدود سه چهارم از صادرات منسوجات جهان را در اختیار داشتند، در سال ۱۹۸۲ سهمی معادل ۶۵ درصد صادرات جهان را بخود اختصاص میدادند^(۱). در مقابل، سهم کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه (غیرایک) در صادرات جهانی منسوجات بترتیب از حدود ۷/۵ درصد و ۱۷/۳ درصد در سال ۱۹۷۳ به حدود ۱۰ درصد (در سال ۱۹۸۲) و ۲۳ درصد (در سال ۱۹۸۱) افزایش پیدا نموده است.

در گروه کشورهای پیشرفته سرمایه داری، آلمان غربی، ژاپن، ایتالیا، فرانسه و ایالات متحده آمریکا، در گروه کشورهای سوسیالیستی،

(۱): کشورهای جنوب اروپا جزو کشورهای پیشرفته سرمایه داری محسوب گردیده اند.

کشور چین و در گروه کشورهای در حال توسعه، کره جنوبی، تایوان، پاکستان، هندوستان و هنگ کنگ را میتوان از بزرگترین صادرکنندگان منسوجات بشمار آورد. در میان کشورهای فوق الذکر، صادرات در کشورهای چین، کره جنوبی، تایوان و هندوستان از رشدی مداوم و شدید برخوردار بوده است و افزایش میزان و سهم کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه را نیز میتوان عمدتاً "ناشی از افزایش صادرات همین کشورها دانست. از سوی دیگر، در کشورهای پیشرفته سرمایه داری، ارزش صادرات منسوجات کشورهای صادرکننده عمده که تا سال ۱۹۸۰ تقریباً "بطور مداوم و روبه افزایش بود، از سال ۱۹۸۱ تا سال ۱۹۸۳ روبه کاهش نهاده است. بعنوان مثال، صادرات منسوجات ایالات متحده آمریکا در خلال سالهای اولیه دهه ۱۹۸۰ حدود ۱/۳ میلیارد دلار، صادرات منسوجات آلمان غربی حدود ۹/۰ میلیارد دلار و صادرات فرانسه نزدیک به ۸/۰ میلیارد دلار کاهش داشته اند. اگرچه رکود اقتصادی اوایل دهه ۱۹۸۰ و بالا رفتن نرخ برابری دلاری قینا "در این رابطه بی تاثیر نبوده اند، لکن تا انتشار آمار صادرات جهانی منسوجات برای سالهای بعد بطور قطع نمیتوان اظهار نظر نمود که چه میزان از این کاهش هلسبب عوامل فوق و چه میزان از آن ناشی از تغییرات ساختاری در الگوی تجارت جهانی منسوجات است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

از آنجا که منسوجات اقلام مختلفی از قبیل نخ، پارچه، فرش و... را شامل میگردد، اطلاع از رقم کل صادرات کافی نبوده و در مواردی میتواند با ایجاد شبهه، گمراه کننده نیز باشد. بعنوان مثال، ایران تنها بخاطر صدور فرش در زمره صادرکنندگان بزرگ منسوجات قرار میگیرد، هنگ کنگ نیز در زمره صادرکنندگان عمده پارچه جهانست، لکن نخ لازم در تولید این پارچه ها را وارد مینماید. از این رو در این بخش نیز لازم است اقلام عمده (۱) صادرات مجدد نیز بخشی از صادرات منسوجات این کشور را تشکیل میدهد.

مدون شماره (۱) - ارزی صادرات منسوجات در میان کشورهای جهان و کشورهای صادرکننده منسوجات طی دوره ۱۹۳۸-۸۲
واحد: میلیون دلار

سال	۱۹۳۸	۱۹۳۹	۱۹۴۰	۱۹۴۱	۱۹۴۲	۱۹۴۳	۱۹۴۴	۱۹۴۵	۱۹۴۶	۱۹۴۷	۱۹۴۸	۱۹۴۹	۱۹۵۰	۱۹۵۱	۱۹۵۲	۱۹۵۳	۱۹۵۴	۱۹۵۵	۱۹۵۶	۱۹۵۷	۱۹۵۸	۱۹۵۹	۱۹۶۰	۱۹۶۱	۱۹۶۲	۱۹۶۳		
بین و کشورهای جهان
کشورهای پیشرونده آسیا
آلمان غربی
ژاپن
ایالات متحده آمریکا
بریتانیا
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته
کشورهای توسعه یافته

U.S. INTERNATIONAL TRADE SECESSE YEARBOOK, 1983 (New York: 1983) OECD, Textiles : نام : and Clothing, Industry, (Paris: 1983) and GATY, International Trade, 1982/83, (Geneva: 1983).

منسوجات (نخها و پارچه) مورد بررسی قرار گیرند. اگرچه، در این زمینه تنها آمار و ارقام صادرات کشورهای غیرسوسیالیستی در دسترس میباشد، لکن، با توجه به سهم محدود کشورهای سوسیالیستی از یکسو و تمرکز صادرات این گروه کشورهای درکشورچین از سوی دیگر، اطلاع از وضعیت صادرات نخ و پارچه در کشورهای غیرسوسیالیستی تا حدود زیادی روشنگر جریان صادرات نخ و پارچه در جهان خواهد بود.

ارزش و سهم کشورهای مادرکننده عمده صادرات نخ و پارچه کشورهای غیرسوسیالیستی در جدول (۲) آمده است. در ارتباط با جدول مذکور چند نکته قابل تاکید است. اولاً، ده کشور مادرکننده عمده نخ و پارچه در جهان حدود دو سوم صادرات نخ و پارچه کشورهای غیرسوسیالیستی را عهده دار هستند. ثانیاً، ۷۰٪ کشورهای مذکور جزو کشورهای پیشرفته سرمایه داری هستند. بعبارت دیگر، علیرغم کاهش سهم کشورهای پیشرفته سرمایه داری، این کشورها هنوز بخش اعظم صادرات جهانی منسوجات را در اختیار دارند. ثالثاً، "سهم اغلب کشورهای پیشرفته سرمایه داری در صادرات نخ عمدتاً" معلول صدور نخهای ساخته شده از الیاف مصنوعی میباشد، چراکه صادرات نخهای پنبه‌ای کشورهای چون یونان، برزیل، پاکستان و کره جنوبی به مراتب بیش از صادرات کشورهای پیشرفته سرمایه داری است. رابعاً^(۱) " بسیاری از مادرکنندگان نخ و پارچه پنبه‌ای در کشورهای پیشرفته سرمایه داری از قبیل آلمان غربی، فرانسه، انگلستان، هلند و... خود تولیدکننده

(۱) در سال ۱۹۸۱ صادرات نخهای پنبه‌ای پاکستان ۸۴ هزار تن، یونان ۵۴ هزار تن، برزیل ۷۲ هزار تن و کره جنوبی ۸۷ هزار تن بوده در حالیکه آلمان غربی و فرانسه به ترتیب ۱۸ هزار تن و ۱۵ هزار تن نخ پنبه‌ای مادر نموده بودند. رک.

International Cotton Advisory Committee, Cotton: World Statistics (Washington: April 1987).

جدول شماره (۲) - ارزش صادرات سیم کپورهای صادرکننده عمده از صادرات رخ و سایر کپورهای غیرسوسیا لیستی جهان

واحد: درسته

کشورهای صادرکننده	سال					شرح
	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	
کشورهای صادرکننده (به دلار)	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	ارزش صادرات (به دلار) کپورهای غیرسوسیا لیستی
	۸/۷	۹/۵	-	۶/۱	۵/۹	
	۱۰/۸	۱۱/۳	۱۱	۱۴/۳	۱۳/۹	
	۴/۵	۴/۹	۴/۸	۷/۲	۷/۹	
	۱۰/۱	۱۰/۹	۸/۸	۸/۵	۵/۹	
ژاپن	۲۹/۹	۲۸/۶	۳۰/۳	۲۶/۶	۱۰/۶	ارزش صادرات (به دلار) کپورهای غیرسوسیا لیستی
	۹/۷	۹/۲	۱۱/۱	۲/۸	-	
	۵/۱	۴/۱	۸/۶	۵/۹	۳/۳	
	۱/۶	۲	۲/۲	۳	-	
	۱/۸	۲	۲/۲	۵/۲	۴	
هند	۲/۴	۴/۷	۴/۳	۲/۴	۱۰/۲	ارزش صادرات (به دلار) کپورهای غیرسوسیا لیستی
	۲/۹	۵/۱	۵	۹/۳	۴/۳	
	-	-	-	-	۵/۹	
	-	-	-	-	۲/۵	
	-	-	-	-	۴/۲	
ایالات متحده آمریکا	۲۹/۹	۲۸/۶	۳۰/۳	۲۶/۶	۱۰/۶	ارزش صادرات (به دلار) کپورهای غیرسوسیا لیستی
	۹/۷	۹/۲	۱۱/۱	۲/۸	-	
	۵/۱	۴/۱	۸/۶	۵/۹	۳/۳	
	۱/۶	۲	۲/۲	۳	-	
	۱/۸	۲	۲/۲	۵/۲	۴	
انگلستان	۲/۴	۴/۷	۴/۳	۲/۴	۱۰/۲	ارزش صادرات (به دلار) کپورهای غیرسوسیا لیستی
	۲/۹	۵/۱	۵	۹/۳	۴/۳	
	-	-	-	-	۵/۹	
	-	-	-	-	۲/۵	
	-	-	-	-	۴/۲	
هندوستان	۲۹/۹	۲۸/۶	۳۰/۳	۲۶/۶	۱۰/۶	ارزش صادرات (به دلار) کپورهای غیرسوسیا لیستی
	۹/۷	۹/۲	۱۱/۱	۲/۸	-	
	۵/۱	۴/۱	۸/۶	۵/۹	۳/۳	
	۱/۶	۲	۲/۲	۳	-	
	۱/۸	۲	۲/۲	۵/۲	۴	

منابع: ریم غیرقطعی است .

پنبه نیستند، بلکه پنبه را از کشورهای دیگر وارد میکنند و قادرند نخ و پارچه را با کیفیت و قیمتی قابل رقابت به دیگر کشورها، حتی کشورهای صادرکننده پنبه، صادر نمایند. طبیعی است که این کشورها در زمینه صدور پارچه‌های ساخته شده از الیاف مصنوعی، که عمدتاً "در کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری تولید میگردند، از مزیت نسبی بیشتری برخوردار هستند. از همین رو مشاهده می‌کنیم که در سال ۱۹۸۲ هشت کشور پیشرفته سرمایه‌داری جهان حدود ۷۵ درصد از صادرات پارچه‌های ساخته شده از الیاف مصنوعی را بخود اختصاص داده‌اند.

در میان کشورهای مذکور در جدول (۲)، کاهش سهم ایالات متحده آمریکا، هندوستان، هلند و انگلستان در زمینه صدور نخ و پارچه پنبه‌ای از یکسو، و افزایش سهم صادرات نخ و پارچه در کره جنوبی و پاکستان از سوی دیگر، از عمده‌ترین تغییرات ایجاد شده در صادرات جهانی منسوجات بوده است.

واردات

○○○○○○○○

کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری عمده‌ترین سهم را در واردات جهانی منسوجات نیز دارا هستند. علیرغم کاهش نسبی سهم این کشورها در واردات جهانی منسوجات از ۶۵/۵ درصد مربوط به سال ۱۹۷۳ به ۵۵/۹ درصد در سال ۱۹۸۲، هنوز هم میتوان آنها را عمده‌ترین بازارهای واردات منسوجات جهان بشمار آورد. عمده‌ترین کشورهای واردکننده در این گروه به ترتیب عبارتند از: آلمان غربی، فرانسه، انگلستان، ایالات متحده آمریکا و ایتالیا. به عبارت دیگر، در این گروه، پنج کشور واردکننده عمده منسوجات همان کشورهای صادرکننده عمده هستند. این تفاوت که انگلستان جایگزین ژاپن گردیده است، ارزش واردات منسوجات این دسته از کشورهای در خلال دوره ۸۲ - ۱۹۷۳

با حدود ۹۰ درصد افزایش از ۱۵/۳ میلیارد دلار به ۲۸/۸ میلیارد دلار بالغ گردیده است که در مقایسه با واردات کشورهای سوسیالیستی و کشورهای در حال توسعه رشد ملایمتری را نشان میدهد.

ارزش واردات کشورهای سوسیالیستی طی دوره ۸۱-۱۹۷۳ با نزدیک به ۲۰۰ درصد افزایش از ۱/۶۷ میلیارد دلار به ۴/۹ میلیارد دلار بالغ گردیده است که حدود سه چهارم آن به واردات اتحاد جماهیر شوروی و چین اختصاص دارد. همانطور که در جدول (۳) مشهود است، رشد واردات منسوجات کشور چین بمراتب سریعتر از اتحاد جماهیر شوروی است. در خلال همین مدت واردات منسوجات در کشورهای در حال توسعه عضو یک حدود ۳۳ درصد و در سایر کشورهای در حال توسعه بیش از ۲۰۰ درصد افزایش داشته است. در خلال دوره تحت بررسی ارزش واردات منسوجات تا سال ۱۹۸۰ روندی روبه افزایش داشته است، لکن در اوایل دهه ۱۹۸۰، بدلیل رکود اقتصادی، رشد قابل ملاحظه‌ای در واردات جهانی منسوجات دیده نمیشود و در سال ۱۹۸۲ کاهش بی‌میزان ۳/۶ میلیارد دلار به ثبت رسیده است. در زمینه واردات منسوجات همچنین ملاحظه میشود که کشورهای سوسیالیستی سهمی کمتر از ۹ درصد واردات جهان را بخود اختصاص داده اند و از این نظر نیز عامل تعیین‌کننده‌ای در بازار جهانی منسوجات بشمار نمیروند، خصوصاً "که بخش بزرگی از این واردات نیز از طریق مبادلات بین اعضاء شورای همکاری اقتصادی (گومکون) تامین میگردد.

ارزش و سهم واردات برخی از اقلام عمده منسوجات در کشورهای غیر سوسیالیستی در جدول (۴) آمده است. در ارتباط با این جدول نیز چند نکته قابل تأکید است و اولاً، کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری علاوه بر صادرات، بخش اعظم واردات منسوجات جهان را نیز در اختیار دارند و سهم عمده آنها در صادرات کشورهای در حال توسعه از یکسو، و وجود صنایع رقیب در ایس

جدول شماره (۲) - ارزش واردات محصولات درجهان - گروه کشورهای جهان و کشورهای واردکننده سنده طی دوره ۱۹۷۳-۱۹۸۳
واحد: میلیون دلار

سال	۱۹۷۳	۱۹۷۴	۱۹۷۵	۱۹۷۶	۱۹۷۷	۱۹۷۸	۱۹۷۹	۱۹۸۰	۱۹۸۱	۱۹۸۲	۱۹۸۳
جهان	۲۳/۳۵	۲۸/۰۶	۲۶/۷۲	۳۰/۶۶	۳۳/۹	۴۰/۵	۴۹/۵۵	۵۵/۵۵	۵۵/۱	۵۱/۵	...
کشورهای پیشرونده سرشار از نفت	۱۵/۳	۱۷/۵۶	۱۶/۵۷	۱۹/۳۵	۲۱	۲۵/۸	۳۳/۱	۳۳	۳۰/۵	۲۸/۸	...
آلمان غربی	۳/۷۵	۳/۹۲	۲/۲	۳/۵۵	۴/۱۷	۵/۱۵	۶/۳۶	۶/۸۱	۵/۲۹	۴/۸۱	۴/۹۲
فرانسه	۱/۳۰	۱/۷۷	۱/۸۸	۲/۲۱	۲/۳۷	۴/۹۱	۴/۸۲	۴/۱۰	۳/۲۰	۳/۲۳	۳/۱۶
اینگلستان	۱/۲۶	۱/۶۹	۱/۵۱	۱/۶۳	۱/۹۵	۲/۷۷	۲/۵۶	۳/۵۵	۳/۵۰	۳/۲۳	۳/۲۷
ایالات متحده آمریکا	۱/۵۸	۱/۶۳	۱/۲۳	۱/۶۵	۱/۷۹	۲/۲۲	۲/۲۹	۲/۵۴	۳/۰۷	۲/۸۵	۳/۲۷
ایتالیا	۰/۹۱	۱/۰۶	۰/۸۷	۱/۲۲	۱/۳۳	۱/۲۹	۲/۳۳	۲/۶۱	۲/۰۹	۲/۱۳	۱/۹۷
کشورهای سویا لیستی	۱/۶۷	۲/۲۶	۲/۲۶	۲/۵۴	۲/۸۵	۳	۳/۳	۴/۳	۴/۹
ایندونزی	۰/۶۳	۰/۸۶	۱/۰۶	۱/۰۸	۱/۳۵	۱/۲۹	۱/۳۸	۲	۱/۹۸	۲	۱/۲۷
چین	۰/۱۹	۰/۲۲	۰/۳۵	۰/۳۶	۰/۴۳	۰/۹۷	۱/۶۶
کشورهای در حال توسعه غیر ایک	۳/۱۲	۴/۸۳	۴/۵۱	۵/۱۵	۶/۱۰	...	۸/۹۵	۱۰/۶۵	۱۲/۰۵
هند کبک	۰/۱۴	۰/۹	۰/۹۷	۱/۳۶	۱/۴۰	۱/۸۲	۲/۳۵	۲/۹۷	۳/۲۳	۲/۹۷	۲/۲۶
سنگاپور	۰/۲۲	۰/۴	۰/۳۷	۰/۲۳	۰/۲۶	۰/۶۲	۰/۷۶	۰/۸۵	۰/۸۸	۰/۸۸	۰/۴۶
کشورهای غیر ایک	۱/۳۱	۱/۷۷	۲/۱۱	۲/۴۵	۲/۹۵	...	۳/۵	۴/۸	۵/۶

U.N. / International Trade Statistics Yearbook 1993 (New York: 1985); OECD, Retailer (Paris: 1983) and GATT, International Trade, 1982/83, (Geneva: 1983).

جدول شماره (۴) - ارزش واردات و صادرات کشورهای واردکننده عمده از واردات بیع و پاره‌های کشورهای غیرسیاسی - واحد: درصد

شرح	سال					پاره‌های پهن‌های					پاره‌های سایر کشورها								
	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۸۰	۱۹۷۹	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۷۹	۱۹۸۳	۱۹۸۲	۱۹۸۱	۱۹۷۹	
کشورها عمده																			
ارزش واردات کشورهای غیرسیاسی (میلیارده دلار)	۵/۸	۱۲	۱۱/۳	۱۱/۵	۳/۲	۹/۹	۹/۶	۹/۶	۹/۶	۹/۶	۹/۶	۸/۳	۸	۸/۳	۹/۶	۹/۶	۸/۳	۸/۳	
آلمان غربی	۱۳/۶	۱۲	۱۲/۲	۱۳/۶	۷/۱	۷/۶	۷/۶	۷/۱	۷/۶	۷/۶	۸/۳	۸	۷/۶	۸/۳	۱۲/۶	۱۲/۶	۷/۵	۹/۱	
فرانسه	۵/۶	۷/۱	۷/۴	۷/۱	۷/۴	۷/۴	۷/۴	۷/۴	۷/۴	۷/۴	۹/۳	۸/۶	۷/۷	۸/۶	۹/۷	۹/۷	۹/۲	۵/۹	
ایتالیا	۵	۷/۲	۷/۶	۷/۸	۸/۱	۸/۳	۸/۳	۸/۱	۸/۳	۸/۳	۹/۳	۸/۵	۸/۳	۸/۳	۷/۸	۹/۲	۹/۲	۸/۷	
ایسپانیا	۵/۸	۷/۴	۸/۱	۷/۸	۵/۴	۶/۲	۷/۳	۷/۳	۷/۳	۷/۳	۷/۱	۷/۳	۷/۳	۷/۱	۲/۶	۲/۶	۲/۶	۲/۲	
بلژیک - لوکزامبورگ	۷/۷	۶/۵	۶/۷	۶/۸	۶/۴	۶/۴	۶/۴	۶/۴	۶/۴	۶/۴	۲/۴	۲/۷	۲/۷	۲/۴	۴/۷	۴/۷	۲/۸	-	
هلند	۵/۹	۴	۳/۸	۳/۸	۳/۴	۳/۴	۳/۴	۳/۴	۳/۴	۳	۳	۳	۳	۳	۵	۳	۲/۷	۲/۷	
ژاپن	۵/۸	۴/۳	۵/۷	۴/۸	۴/۳	۴/۳	۴/۳	۴/۳	۴/۳	۴/۳	۳/۱	۳/۴	۳/۴	۳/۱	-	-	-	-	
مکزیک	۵/۶	۷/۵	۶/۸	۸/۴	۵/۵	۹/۱	۹/۱	۹/۱	۹/۱	۹/۱	۹/۸	۹/۱	۹/۱	۹/۸	۹/۹	۹/۹	۱۲/۳	۱۰/۳	
آمریکای لاتین	۲/۹	۲/۶	۲/۵	۲/۴	۲/۴	۲/۴	۲/۴	۲/۴	۲/۴	۲/۴	-	-	-	-	-	-	-	-	
ایالات متحده آمریکا	-	-	-	-	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۱۵	۸/۸	۷/۷	۷/۷	۸/۸	۵/۴	۵/۴	۷/۳	۹/۳	
بریتانیا	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
موریتان	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	

کشورها و حمایت از صنایع مذکور از سوی دیگر، باعث گردیده که صنعت نساجی در کشورهای در حال توسعه حساسیت نسبتاً "زیادی به سیاستهای تجاری کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری داشته باشد و مذاکرات در زمینه محدود ساختن صادرات منسوجات کشورهای در حال توسعه ماهها بطول انجامد و با کشمکشها و تهدیدات متقابلی همراه باشد. ثانیاً، "بخش اعظم افزایش واردات منسوجات در خلال دهه ۱۹۷۰ صورت پذیرفته است و میزان واردات در اوایل دهه ۱۹۸۰ رشد قابل ملاحظه‌ای را نشان نمیدهد. ثالثاً، "در کشورهای در حال توسعه واردکننده عمده منسوجات و واردات منسوجات هنگ‌کنگ و سنگاپور عمدتاً "با هدف صدور مجدد و یا تولید و صدور پوشاک انجام میگردد و در مورد کشور عربستان ناشی از افزایش درآمد و جمعیت کشور و حضور بیشتر کارگران و زائران خارجی از یکسو و کمبود آب مورد نیاز صنایع نساجی در این کشور از سوی دیگر میباشد.

عوامل موثر بر صادرات و واردات

.....

عوامل گوناگونی بر صادرات و واردات جهانی منسوجات تاثیر میگذارند، لکن عمده‌ترین آنها را میتوان جمعیت، عوامل اقتصادی و سیاستهای حاکم بر تولید، صادرات و واردات منسوجات دانست. جمعیت، رکود و رونق اقتصادی، هزینه تولید، سیاستهای تولیدی و تجاری، قیمت منسوجات و نرخ برابری ارزها هر کدام بنوعی بر مصرف تولید و مزیت نسبی کشورها در تجارت جهانی منسوجات تاثیر میگذارند. جمعیت و اوضاع اقتصادی مهمترین عوامل تعیین کننده مصرف هستند، چراکه مصرف پوشاک - که منسوجات عمدتاً "در تولید آنها بمصرف میرسند جزو نیازهای حیاتی انسانها است و از این رو مصرف منسوجات در مرحله اول به میزان جمعیت و در درجه

بعده میزان و توزیع در آمد حساسیت نشان میدهد. با ثابت فرض کردن سایر عوامل، افزایش یا کاهش مصرف به افزایش یا کاهش ما زادتقا ضا در داخل و در نتیجه به افزایش یا کاهش واردات منتهی میگردد. هما نظور که در جدول (۳) نیز ملاحظه میشود، کشورهای در حال توسعه - خصوصا "کشورهای عضو پیکه که از رشد جمعیت و درآمد بیشتری نسبت به سایر گروه کشورهای برخوردار بوده اند، بیشترین میزان رشد در واردات منسوجات را ظاهر ساخته اند.

سیاستهای حاکم بر تولید منسوجات نیز میتواند از یکسوی باعث گسترش تجارت منسوجات گردد و از سوی دیگر قدا را است دامنه آنرا محدود سازد. در کشورهای که خود تولیدکننده الیاف طبیعی و مصنوعی هستند، سیاستهای حمایت از تولید و اشتغال در داخل باعث میگردد که این کشورها عمدتا "به تولیدات داخلی متکی باشند. از سوی دیگر، در برخی دیگر از کشورها که فاقد مواد اولیه لازم هستند و واردات آنها عمدتا "با هدف تولید و صدور منسوجات و پوشاک انجام میگردد، حداکثر تسهیلات لازم برای پائین نگاه داشتن قیمت مواد اولیه مورد نیاز تولیدکنندگان داخلی در اختیار آنها قرار داده میشود تا تولیدات نهائی آنها در بازارهای جهانی قابل رقابت باشد.

عمده ترین سیاستهای موثر در تجارت جهانی منسوجات را میتوان به محدودیتهائی که از طریق مشخص نمودن میزان واردات و حقوق و عوارض گمرکی تحمیل شده بر واردات این دسته از کالاها تقسیم نمود. البته، علاوه بر ملاحظات اقتصادی، ملاحظات سیاسی و بعضا "انسانی نیز در تعیین حدود و مرز محدودیتهای فوق نقش دارند.

مشخصه مشترک تعرفه های گمرکی گروه کشورهای جهان را بصورت زیر میتوان خلاصه نمود:

۱- در اکثر قریب به اتفاق کشورها، حمایت از صنعت نساجی بمراتب

گسترده تراز سایر بخشهای صنعت میباشد و از اینرو تعرفه های گمرکی منسوجات بیش از تعرفه های گمرکی دیگر محصولات صنعتی هستند .

۲- در مجموع، میزان تعرفه گمرکی در کشورهای پیشرفته سرمایه داری کمتر از تعرفه در کشورهای سوسیالیستی و میزان تعرفه منسوجات در کشورهای سوسیالیستی کمتر از تعرفه در کشورهای در حال توسعه است .

۳- در زنجیره الیاف نخها، پارچه ها، منسوجات خانگی و پوشاک ، میزان تعرفه گمرکی الیاف کمترین و میزان تعرفه پوشاک بیشترین میزان را نشان میدهد. این امر نتیجه سیاستهای عمده دولتها بمنظور حفظ اشتغال و ارزش افزوده در داخل کشور است و ملاحظات ارزی نیز یقیناً در آن بی تاثیر نبوده اند .

۴- اکثر کشورهای پیشرفته سرمایه داری و برخی از کشورهای سوسیالیستی برای واردات منسوجات از کشورهای در حال توسعه تعرفه های ترجیحی را اعمال مینمایند. اخیراً "ژاپن، سوئیس و کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا واردات منسوجات از برخی از کشورهای کمتر توسعه یافته را از پرداخت عوارض گمرکی معاف نموده اند و کشورهای در حال توسعه آفریقا، کارائیب و اقیانوس آرام نیز طبق کنوانسیون لومبه (Lome Convention) از پرداخت تعرفه گمرکی در کشورهای عضو جامعه اقتصادی اروپا معاف هستند. متوسط تعرفه های گمرکی الیاف، منسوجات و پوشاک در جدول (۵) آمده است

محدودیت های غیر تعرفه ای، خصوصاً "محدودیت های کمی، نیز در

تجارت جهانی منسوجات نقش تعیین کننده ای دارند .

(۱): GATT, Textiles and Clothing in the World Economy (Geneva:1984), p.71.

جدول شماره (۵) - متوسط تعرفه گمرکی الیاف منسوجات و پوشاک در برخی از کشورهای جهان در اوایل دهه ۱۹۸۰

واحد: درصد

کشور	شرح	الیاف	نخها	یارچه‌ها	مایسر منسوجات	پوشاک
ایالات متحده آمریکا		۳	۸	۱۱/۵	۸/۵	۱۲/۵
کانادا		۲	۹	۱۲/۵	۱۲	۲۰
ژاپن		۳	۷	۹/۵	۹/۵	۱۲
جامعه اقتصادی اروپا		۳	۵	۹/۵	۹	۱۲/۵
یوگسلاوی		۷	۱۲	۱۸	۱۵	۲۰
مجارستان		۶	۹	۱۲/۵	۱۱/۵	۱۲
کره جنوبی		۱۵	۳۰	۲۹	۲۷	۵۰
برزیل		۲۶	۶۰	۹۹	۸۵	۱۰۲
مصر		۱۵	۵۶	۱۱۱	۹۶	۱۲۵
هندوستان		۶۶	۸۲	۹۷	۹۵	۱۰۰
پاکستان		۲۳	۶۵	۱۳۰	۱۱۰	۱۹۲
تایوان		۲۲	۳۹	۶۲	۷۲	۱۳۱
سنگاپور		۰	۰	۰	۰	۲
مالزی		۰	۹	۳۰	۲۹	۲۷

مأخذ: GATT , Textiles and Clothing in the World Economy , (Geneva:1984) .

در مورد محدودیت‌های غیر تعرفه‌ای (کمی) بطور کلی می‌توان

جمع بندی ذیل را ارائه داد:

۱- اکثر کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری واردکننده منسوجات طبق ماده ۴ (۱) موافقتنا مه‌الیا ف چندگانه به تحدید و کنترل واردات خود می‌پردازند. البته، برخی دیگر از کشورهای این گروه، مانند ژاپن و سوئیس، هیچگونه محدودیت غیر تعرفه‌ای را در این زمینه اعمال ننموده‌اند. در مورد کشورهای که عضو این موافقتنا مه نیستند معمولاً "محدودیت‌های وارداتی بیشتری اعمال می‌گردد. این امر بخصوص در مورد کشورهای اروپا، برخی از کشورهای اروپای شرقی و کشور چین - تا ژانویه ۱۹۸۴ که این کشور به عضویت موافقتنا مه مذکور درآمد - عمومیت بیشتری داشته است. در این زمینه نیز بطور کلی می‌توان اظهار داشت که محدودیت‌های ایجاد شده برای کشورهای اروپای شرقی و کشورهای در حال توسعه ما در گذشته عمده منسوجات (کره جنوبی، هنگ کنگ و تایوان) به مراتب بیش از دیگر کشورها است.

۲- در میان کشورهای سوسیالیستی تنها لهستان از طریق موافقتنامه‌های دوجانبه نسبت به سهمیه بندی گسترده منسوجات اقدام نموده است، که این محدودیت عمدتاً "ناشی از مشکل تراز پرداخت‌های این کشور بوده است. رومانی دارای هیچگونه سیستم سهمیه بندی واردات منسوجات نمیباشد، لکن ما در کنندگان به رومانی با پیدا ابتدا مجوز صدور کسب

(۱) ماده ۴ موافقتنا مه مذکور در رابطه با حالاتی است که با زار کشور واردکننده بدلیل واردات در معرض مخاطره قرار می‌گیرد. طبق این ماده، محدودیت‌های اعمال شده با پیدا توافق طرفین باشد لکن اگر توافق حاصل نگردد، کشور واردکننده می‌تواند بطوریکه جانی به محدود نمودن واردات اقدام نماید، اما با پیدا این امر را به اطلاع " کمیته نظارت منسوجات " برساند.

نمایند. کشور چین نیز از ما در کنندگان میخواهد که بدوا " نسبت به کسب مجوز مربوطه اقدام نمایند .

۳- در کشورهای در حال توسعه به دلایلی از قبیل عدم دقت در آمار و اطلاعات، تغییرات سریع در آنها و معافیت‌هایی که در برخی موارد بصورت موردی اعطا می‌گردد، با اطمینان نمیتوان بحث نمود. در میان این کشورها، چهار کشور سنگاپور، مالزی، هنگ کنگ و ماکائو هیچگونه محدودیتی در مورد واردات منسوجات اعلام ننموده‌اند. در برخی دیگر از کشورهای این گروه، واردات معدودی از محصولات محدود یا ممنوع گردیده است (بعنوان مثال، در پروتنها ورود الیاف پنبه‌ای ممنوع است). این در حالی است که در دیگر کشورهای این گروه محدودیتها و ممنوعیتها در سطح وسیعتری اعمال می‌گردد. بعنوان نمونه ورود بسیاری از پارچه‌ها به ترکیه، پاکستان و هندوستان یا ممنوع است و یا نیاز به مجوز ورود دارد.

در زمینه محدودیت‌های غیر تعرفه‌ای نیز میتوان اظهار نمود که محصولات نیمه‌نهایی و نهائی (پارچه و پوشاک) بمراتب از مواد اولیه (الیاف و نخ) با محدودیت‌های کمی بیشتری روبرو هستند .

از دیگر عوامل موثر بر صادرات و واردات جهانی منسوجات باید از مزیت نسبی (هزینه تولید پایین تر) برخی از کشورها از یکسو، و نرخ برابری ارزهای این کشورها از سوی دیگر، نام برد. قبلاً گفته شد که هزینه تولید منسوجات در کشورهای در حال توسعه، لااقل در مورد کشورهای صادرکننده عمده‌ای از قبیل کره جنوبی، هندوستان و... کمتر از کشورهای پیشرفته سرمایه‌داری میباشد. لکن، هزینه حمل و نقل و بیمه و عوارض^(۱)

(۱): رک به موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی، ماهنامه بررسیهای بازرگانی، شماره ۴، شهریورماه ۱۳۶۶، ص ۶۲ - ۶۵.

گمرکی بخش بزرگی از آنرا خنثی مینماید. در مورد تاثیر نرخ برابری ارزها نیز باید گفت که تاثیر نرخ برابری ارزها بیشتر بر روی تجسارت کالاهای که عمدتاً از استانداردها و مشخصات کیفی یکسانی برخوردارند اثر میگذارد. لکن، از آنجا که منسوجات محدوده وسیعی از کالاهای استاندارد و با کیفیت مشابه تا محصولات لوکس با مارکهای معروف را در بر میگیرد، میتوان انتظار داشت که نوسان نرخ برابری ارزها تاثیر متغیبات و تدریجیهای مختلف این صنعت و تجارت بین المللی آنها بر جای بگذارد. این امر، علاوه بر عوامل گوناگون دیگری که همزمان بر تجارت جهانی منسوجات تاثیر میگذارد و مشکل بودن تفکیک تاثیر هر یک از آنها، باعث گردیده تا مطالعات انجام شده در این زمینه نتوانند نتیجه خاصی را در این مورد عمومیت بخشند.

دورنمای صادرات و واردات منسوجات

.....

میزان تجارت جهانی منسوجات عمدتاً "تحت تاثیر اختلاف بین تولید و مصرف منسوجات در کشورهاست، لکن قابلیت رقابت محصولات تولید شده و سیاستهای تجاری عمدتاً بر ترکیب و توزیع مبادلات بین کشورهای جهان تاثیر خواهد نهاد.

همانطور که قبلاً گفته شد، رشد تولید در کشورهای پیشرفته سرمایه داری چیزی در حدود ۱ درصد پیش بینی میگردد. با توجه به رشد هزینه های مصرفی و کاهش تقاضا برای منسوجات در کشورهای مزبور که به ترتیب حدود ۷۵ درصد و ۱۱ میباشند، انتظار میرود هزینه مصرف منسوجات نیز سالانه حدود ۲/۵ درصد افزایش یابد. بنابراین، این دسته از کشورها، کماکان واردات روبه افزایشی از کشورهای در حال توسعه و کشورهای سوسیالیستی را شاهد

خواهند بود. البته، بدلیل رکود نسبی در صنعت منسوجات این کشورها احتمالاً "سیاستهای حمایتی بیشتری اعمال خواهد کردید و از اینرو انتظار نمیرود میزان واردات این کشورها و در نتیجه میزان صادرات کشورهای در حال توسعه و سوسیالیستی، رشدی مشابه دهه های ۱۹۶۰ و ۱۹۷۰ را داشته باشد. در زمینه قابلیت رقابت محصولات تولید شده نیز انتظار می رود کشورهای پیشرفته سرمایه داری بتوانند در سالهای آتی، با استفاده از سرمایه رزانتی و تکنولوژیهای پیشرفته تر، گامکان بالاتر بودن هزینه دستمزد در کشورهای خود را جبران و تولید منسوجات خود را در مجموع قابل رقابت نگاهدارند. لکن، انتظار می رود سهم کشورهای در حال توسعه و سوسیالیستی در تجارت جهانی منسوجات همچنان روبه افزایش باشد.

در جدول (۶) سهم کشورهای سوسیالیستی، در حال توسعه و پیشرفته سرمایه داری در تجارت جهانی منسوجات در خلال سالهای ۱۹۵۵، ۱۹۶۳، ۱۹۷۳ و ۱۹۸۲ و پیش بینی آنها در سال ۱۹۹۰ آمده است. همانطور که ملاحظه میشود، سهم کشورهای پیشرفته سرمایه داری در صادرات جهانی منسوجات روبه کاهش بوده و از ۷۹ درصد در سال ۱۹۵۵ به ۶۰ درصد در سال ۱۹۸۲ تنزل یافته است و انتظار می رود این رقم در سال ۱۹۹۰ به ۵۵ درصد کاهش یابد. از سوی دیگر سهم کشورهای در حال توسعه و کشورهای سوسیالیستی روبه افزایش بوده و در سال ۱۹۸۲ به ترتیب به ۳۰ درصد و ۱۰ درصد بالغ میگردد. است و پیش بینی می گردد این ارقام در سال ۱۹۹۰ به ترتیب به ۳۳ درصد و ۱۲ درصد برسد. در زمینه واردات منسوجات باید به سهم روبه افزایش کشورهای پیشرفته سرمایه داری و سوسیالیستی و سهم روبه کاهش کشورهای در حال

(۱)

(۱): بنظر می رسد کاهش سهم این کشورها در سال ۱۹۸۲ ناشی از رکود اقتصادی در سال مذکور بوده باشد، نه یک تغییر جهت در تجارت جهانی منسوجات.

توسعه اشاره نمود. انتظار می رود در سال ۱۹۹۰ کشورهای پیشرفته سرمایه داری سهمی حدود ۶۵ درصد، کشورهای در حال توسعه سهمی حدود ۲۵ درصد و کشورهای سوسیالیستی سهمی حدود ۱۰ درصد در واردات جهانی منسوجات داشته باشند. بعبارت دیگر، در پایان دهه ۱۹۸۰ نیز کشورهای پیشرفته سرمایه داری همچنان بیشترین نقش را در بازار جهانی منسوجات خواهند داشت. کشورهای سوسیالیستی تنها حدود یک دهم از تجارت جهانی منسوجات را بخود اختصاص خواهند داد و دو سهم کشورهای در حال توسعه در این سال کمتر از یک سوم تجارت جهانی منسوجات خواهد بود.

جدول شماره (۶) - سهم گروه کشورهای جهان در تجارت جهانی منسوجات

واحد: درصد

سال	۱۹۵۵	۱۹۶۲	۱۹۷۲	۱۹۸۲	۱۹۹۰
جهان و گروه کشورها					
صادرات (میلیارد دلار)	۴/۷	۷	۲۳/۴	۵۱/۵	۷۵
جهان	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کشورهای پیشرفته سرمایه داری	۷۹	۷۲	۷۰	۶۰	۵۵
کشورهای سوسیالیستی	۶	۸	۸	۱۰	۱۲
کشورهای در حال توسعه (۱)	۱۵	۱۸	۲۲	۳۰	۲۳
واردات					
جهان	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰	۱۰۰
کشورهای پیشرفته سرمایه داری	۵۲	۶۳	۶۸	۵۷	۶۵
کشورهای سوسیالیستی	۵	۷	۷	۹	۱۰
کشورهای در حال توسعه (۱)	۲۳	۳۰	۲۵	۳۴	۲۵

(۱): کشورهای جنوب اروپا جزو کشورهای در حال توسعه محسوب گردیده اند.

ماخذ: GATT, Textiles and Clothing in the World Economy, (Geneva: 1984).

■ : پیش بینی موسسه مطالعات و پژوهشهای بازرگانی .

- GATT, Textiles and Clothing in the World Economy, (Geneva: 1984).
 - , International Trade 1982/83, (Geneva: 1983).
- EIU , World Textile Trade and Production Trends , (London: 1983).
- International Cotton Advisory Committee, Cotton: World Statistics, (Washington: April 1987).
- International Wool Secretariat, Wool Facts 1985 , (London: 1985).
- Keesing D.B. and M.W.olf, Textile Quotas Against Developing Countries, (London: 1980).
- OECD, Textile and Clothing Industry, (Paris: 1983).
- U.N., Fibres and Textiles: Dimensions of Corporate Marketing Structure, (New York: 1981).
 - , Monthly Bulletin of Statistics, (New York : April 1987).
 - , Yearbook of Industrial Statistics 1982, (New York : 1985).
 - , International Trade Statistics Yearbook (New York: 1985).
- UNCTAD, Handbook of International Trade and Development Statistics , (New York: 1985).
- Wolf, Martin . et al, Costs of Protecting Jobs in Textiles and Clothing , (London : 1984).